

MICHAEL FREEDEN

Tekst został przetłumaczony na podstawie: M. Freeden, *Eugenics and Progressive Thought: A Study in Ideological Affinity*, „The Historical Journal”, Vol. 22, No. 3, September 1979, ss. 645–671. Serdecznie dziękujemy Cambridge University Press, wydawcy czasopisma, za zgodę na publikację tłumaczenia.

Eugenika a myśl postępową: studium podobieństwa ideologicznego*

I

Kwestie przywoływane przez eugenikę nie stanowią jedynie przedmiotu przelotnego zainteresowania dla badacza myśli politycznej. Za eugeniką, będącą bocznym odgałęzieniem myśli socjobiologicznej z przełomu wieków, które nigdy nie osiągnęło ideologicznego „startu” pod względem oddziaływań czy krążenia w obiegu, kryje się coś więcej niż współcześnie może się wydawać. Niniejszy esej jest propozycją odejścia od zbyt uproszczonej identyfikacji eugeniki jako teorii politycznej z rasizmem czy skrajnym konserwatyzmem¹ i oferuje zamiast tego dwa alternatywne sposoby interpretacji. Z jednej strony eugenika zostanie przedstawiona jako ścieżka badawcza prądów socjalno-reformistycznych w brytyjskiej myśli politycznej z początku dwudziestego wieku. Natomiast z drugiej — będzie przykładem ilustrującym złożoność i wzajemne przenikanie się, jakie charakteryzuje większość współczesnych ideologii. Mając oczywiście świadomość uroku eugeniki dla „prawicy”, za centralne zagadnienie przenikające poniższe rozważania należy uznać pytanie o atrakcyjność eugeniki dla progresywidów o liberalnych oraz

* Pełen tekst tłumaczenia dostępny jest w drukowanej wersji pisma.

¹ Zob. na przykład J.B.S. Haldane, *Eugenics and social reforms*, „Nation”, 31 May 1924; A. Montagu, *Man's most dangerous myth: the fallacy of race*, 5th edn, New York 1974, s. 236.

socjalistycznych przekonaniach² z głównym celem, jakim jest odkrycie fundamentalnego powinowactwa, jakie „lewica” posiadała i być może nadal posiada z tym typem myślenia.

Niektóre trudności dotyczące definicji pola badawczego wskazują na powstające problemy. Autor pojęcia „eugenika”, Francis Galton, który ustanowił ją jako konkretny obszar badań o naukowych aspiracjach, definiował ją jako „badanie działań będących pod kontrolą społeczną, które mogą korzystnie bądź negatywnie wpływać na właściwości rasowe przyszłych pokoleń, czy to fizyczne czy umysłowe”³. Jednak taka definicja została ustalona po dość długich dyskusjach przez komitet, w którym zasiadał biometra Karl Pearson. Sam Galton preferował definicję, którą wysunął w czasie pierwszej debaty o eugenicie na dużą skalę – pod auspicjami świeżo powołanego Towarzystwa Socjologicznego na *London School of Economics* w 1904 roku: jest „nauką, która zajmuje się wszystkimi czynnikami doskonalącymi wrodzone cechy rasy, również tymi, które rozwijają te cechy w najwyższym stopniu”⁴. Różnica pomiędzy tymi dwiema definicjami miała znaczący wpływ na dysputy ideologiczne, które wkrótce zaczęły osłabiać naukową pozycję nowej dziedziny badawczej, a wielu komentatorów „odgrzebywało” ostatnią z wspomnianych, która lepiej pasowała do ich skłonności. Włączała ona w ramy eugeniki zarówno wychowanie czy środowisko, jak i naturę czy dziedziczność, i w konsekwencji przemawiała do tych, którzy preferowali pogląd, który można by szeroko określić socjalistycznym⁵ czy też nowoliberalnym, z ich naciskiem na otoczenie społeczne oraz (w mniejszym stopniu) fizyczne, kształtujące naturę ludzką. (...)

PRZEŁOŻYŁA KINGA MARULEWSKA

² Używam terminu „progresywiści” jako skrótu dla liberalnych reformatorów społecznych i miarkowanych socjalistów, jednocześnie uznając, że nie są oni jednolitą światopoglądowo grupą.

³ F. Galton, *Memories of my life*, London 1908, s. 321; D.W. Forrest, *Francis Galton: the life and work of a Victorian genius*, London 1974, s. 260.

⁴ F. Galton, *Eugenics: its definition, scope and aims*, „Sociological Papers”, London, 1905, s. 45.

⁵ W sensie niedoktrynalnym. Zob. M. Freedon, *The new liberalism: an ideology of social reform*, Oxford 1978, rozdz. 11.